Ó×ÅÒÂËÈßÍÈß ÑÊÀËÜÍÎÃÎ ÑÍÎÂÀÍÈß Í À ÔÎÐÌÛ È ÏÅÐÈÎÄÛ ÑÎÁÑÒÂÅÍÍÛÕ ÊÎËÅÁÀÍÈÉ ÌÀÑÑÈÂÍÎ-ÊÎÍÒÐÎÐÍÛÕ ÑÈÑÒÅÌ

Ðàññêàçîâ Ë.Í., Íãóåí Íãîê Òõàíã (ÌÃÑÓ)

Âíàñòîÿùåå âðåìÿ âî ìíîãèõ ñåéñìè÷åñêè àêòèâíûõ ðàéîíàõ ïðîâåòðèâàíèå çäàíèé ñ ìîíîëèòíûì æåëåçîáåòîííûì êàðêàñîì ÿâëÿåòñÿ íåîòúåìëåìîé ÷àñòüþ ïðîöåññà èõ ïðîåêòèðîâàíèÿ è ñòðîèòåëüñòâà. Ê òàêèì îòíîñÿòñÿ çäàíèÿ ñ ïîâûøåííîé ýòàæíîñòüþ, ñ áîëüøèìè ïðîëåòàìè, ñ íåñèìåòðè÷íûìè ïëàíàìè è ìàññèâíûìè ôóíäàìåíòàìè. Ðàñ÷åò òàêèõ çäàíèé íà âåòðîâûå íàãðóçêè ïðåäñòàâëÿåò ñîáîé ñëîæíóþ çàäà÷ó, ïîñêîëüêó ïîä âîçäåéñòâèåì âåòðà ìîãóò âîçíèêíóòü êîëåáàíèÿ, ïðèâîäÿùèå ê ïîÿâëåíèþ äîïîëíèòåëüíûõ èíåðöèîííûõ íàãðóçîê, êîòîðûå íåîáõîäèìî ó÷èòûâàòü ïðè ïðîåêòèðîâàíèè íåñóùèõ êîíñòðóêöèé.

Äàííàÿ ïóáëèêàöèÿ ïîñâÿùåíà îïèñàíèþ ìåòîäèêè ðàñ÷åòà ïðîñòðàíñòâåííûõ êîíñòðóêöèé (îñíîâ è ôóíäàìåíòîâ ìíîãîýòàæíûõ çäàíèé) áåòîííûõ ôóíäàìåíòíûõ è ìàññèâíî-êîíñòðóêòèâíûõ ïîäçåìíûõ ïîëîñòåé. Ïðè ýòîì çàòðóäíèòåëüíî ïîíèìàíèå ïðîöåññîâ ïîâåäåíèÿ ãðóíòîâîãî îñíîâàíèÿ ïðè ñòàòè÷åñêîì è äèíàìè÷åñêîì íàãðóæåíèè. Ïðè ýòîì ñëåäóåò îòìåòèòü, ÷òî ïðîáëåìà ïîâåäåíèÿ ãðóíòîâ ïîä íàãðóçêîé íåîäíîçíà÷íà è íåîäíîçíà÷íîñòü ïîâåäåíèÿ ãðóíòîâ ïîä íàãðóçêîé ñâÿçàíà ñ íåîáõîäèìîñòüþ ó÷åòà ïðîöåññîâ ïîâåäåíèÿ ãðóíòîâ ïðè ðàçëè÷íûõ âèäàõ íàãðóæåíèÿ è ïîñòðîåíèÿ ñîîðóæåíèé.

Ëþáàÿ áåòîííàÿ ïëîñêàÿ êîíñòðóêöèÿ ñîñòîèò èçîãíóòûõ è ïðîñòûõ ýëåìåíòîâ, ñîåäèíåííûõ ìåæäó ñîáîé ïðîñòðàíñòâåííûìè øâàìè. Ïðè êîëåáàíèè ýòèõ êîíñòðóêöèé ïîÿâëÿþòñÿ ïåðåìåííûå íàïðÿæåíèÿ è äåôîðìàöèè, ïîñêîëüêó ïðè ïîïåðåìåííîì çíàêå íàãðóçêè ìåíÿþòñÿ íàïðàâëåíèÿ ïîïåðå÷íûõ ñèë è èçãèáíûõ ìîìåíòîâ. [1]

Ï îëó÷èòü îñíîâíûå êîýôôèöèåíòû ïîïåðå÷íûõ, òàêè è ïîïåðå÷íûõ óïðóãèõ ñîáñòâåííûõ êîëåáàíèé ñâÿçàíû ñ îñíîâíîé ýêñïëóàòàöèîííîé õàðàêòåðèñòèêîé Ì ÈÑÈ èì. Â. Â. Êóéáûøåâà áûëè èññëåäîâàíû äèíàìè÷åñêèå õàðàêòåðèñòèêè (ôîðì ûêîëåáàíèé ñîáñòâåííûõ êîëåáàíèé) ðÿäà âàðèàíòîâ ìàññèâíî-êîíñòðóêòèâíûõ ãðàâèòàöèîííûõ ïîëåé. Ðåçóëüòàòû ýòèõ èññëåäîâàíèé, ïðîâåäåííûõ Ì.È. Ãîðäååâûì è ÃÝ. Ø àáëèí ñêèì ïðåäñòàâëåíû â [1].

Ï ðè èñïîëüçîâàíèè ïðèâåäåííûõ â òàáëèöå è íà ðèñóíêàõ ïåðèîäîâ ôîðì ñîáñòâåííûõ ïîïåðå÷íûõ è ïîïåðå÷íûõ êîëåáàíèé íàäî ó÷èòûâàòü, ÷òî îíè ïîëó÷åíû äëÿ ñëó÷àÿ ïîïðîæåííîãî âèäà (áåç èíåðöèîííîãî âëèÿíèÿ âîäû) è îòíîñÿòñÿ ïëûòû êîíñòðóêöèè ñ èñïîëüçîâàíèåì ôóíäàìåíòíûõ êîíñòðóêöèé ñ ðàçëè÷íûìè ñâîéñòâàìè ãðóíòîâ [1]. Äëÿ êàæäîãî âàðèàíòà áûëè ïðèíÿòû: âûñîòà ïëèòû H=100ì, ìîäóëü óïðóãîñòè áåòîíà E=250·10^{5}êÍ /ì^2), ïëîòíîñòü áåòîíà ρ=24êÍ /ì^3, êîýôôèöèåíò Ïóàññîíà μ=0,16-

0,2. Îñíîâíàÿ ïîãðåøíîñòü æåñòêîñòè $Å_0 >> Å_{ïë}$. Ôîðìóëû êîëåáàíèé ïðåäíàïðÿæåííûõ ñîîðóæåíèé ïîëó÷åíû èñõîäÿ èç ïðåäïîëîæåíèÿ îá îòñóòñòâèè ïîïåðå÷íûõ êîëåáàíèé. Ïîñêîëüêó ïðîäîëüíûå êîëåáàíèÿ ñâÿçàíû ñ äåôîðìàöèåé ñæàòèÿ-ðàñòÿæåíèÿ, ïîïåðå÷íûå ñ äåôîðìàöèåé èçãèáà, òî ïðè ïîïåðå÷íûõ êîëåáàíèÿõ ïîòåíöèàëüíàÿ ýíåðãèÿ ìåíüøå êèíåòè÷åñêîé. Ïîýòîìó ïðè ïîïåðå÷íûõ êîëåáàíèÿõ ïðîèñõîäèò ïîíèæåíèå ÷àñòîòû ïî ñðàâíåíèþ ñ ïðîäîëüíûìè êîëåáàíèÿìè. Ïîýòîìó ïðè îäèíàêîâûõ ãåîìåòðè÷åñêèõ è ôèçè÷åñêèõ õàðàêòåðèñòèêàõ ñîîðóæåíèÿ ïîïåðå÷íûå êîëåáàíèÿ áóäóò ïðîèñõîäèòü íà áîëåå íèçêîé ÷àñòîòå. Ïîýòîìó ïðè ïðîåêòèðîâàíèè ñîîðóæåíèé, ïîäâåðæåííûõ âîçäåéñòâèþ ñåéñìè÷åñêèõ íàãðóçîê â 2-2,5 ðàçà. Ïðè òàêîì ïîäõîäå ïðåäîòâðàùåíèå ðåçîíàíñíûõ êîëåáàíèé çíà÷èòåëüíî óìåíüøàåòñÿ è ñòîèìîñòü çäàíèÿ.

Äëÿ ñðàâíåíèÿ ñðåçóëüòàòîâ è âûøåèçëîæåííûõ ýêñïåðèìåíòàëüíûõ èññëåäîâàíèé ââîäèì è ñòàòüè áûëè ïðîèçâåäåíû ðàñ÷åòû ôîðì è ïðèñïîñîáëåíèé ñîîðóæåíèé ðÿäà ì àññåâîì-êîíñòðóêöèîííûõ è ãðàâèòàöèîííûõ ïîêðûòèé íà ÝÂÌ ìåòîäîì êîíå÷íûõ ýëåìåíòîâ â ïðîñòðàíñòâåííîé ïîñòàíîâêå. Ïðè ýòîì ïðèìåíåíà ïðîãðàììà äëÿ Seismic, ñîñòàâëåííàÿ àâòîðàìè è íà ÿçûêå Delphi ñ ïðèìåíåíèåì îïöèîíàëüíûõ ïðîãðàììíûõ ýëåìåíòîâ. Èñõîäíûå äàííûå î ðàçìåðàõ, ôèçèêî-ìåõàíè÷åñêèõ õàðàêòåðèñòèêàõ áåòîíà ïîëíîãî áûëè âçÿòû òî÷íî òàêèì æå, êàêèì è ïîäàòëèâàëèñü Ï.È. Ñîðäåëåêîì è ÃÝ. Ø àáëîíñêèé âûïîëíåíèé ïðîãðàììíûõ êîìïëåêñîâ ïîçâîëÿåò ïîëó÷èòü ïîäðîáíóþ èíôîðìàöèþ îá èçìåíåíèè íàïðÿæåííî-äåôîðìèðîâàííîãî ñîñòîÿíèÿ ïîäâàëüíîé ñòîðîíû ïîïåðå÷íîãî ñå÷åíèÿ ïðè ïðîõîæäåíèè ïî íåìó ïîâåðõíîñòíûõ âîëí. Ðåçóëüòàòû ðàñ÷åòîâ ÝÂÌ ïîëó÷åíû äëÿ íåñêîëüêèõ ïîçèöèé ïî âûñîòå ïîïåðå÷íîãî ñå÷åíèÿ ïîäâàëüíîé ñòîðîíû. Äëÿ êàæäîé òî÷êè ïîëó÷åíû 30 ìãíîâåííûõ ôîðì ñîáñòâåííûõ êîëåáàíèé áåòîííîãî êîíòóðíîãî âàðèàíòà (ì àññèâíî-êîíñòðóêòèâíûõ ðàçëè÷íûõ, ñ èíçîëèðîâàííûì êîíñòðóêöèîííûì, ñ ðàç íèçíîâûõ êîíñòðóêöèé, îòëè÷íûõ è ñìåøàííûõ ñèñòåì, è ò.ä.).

Ðàñ÷åòíûå è ïðèáëèæåííûå êîëåáàíèÿ è àññèâíî-êîíñòðóêòèâíûõ è ãðàâèòàöèîííûõ ïîêðûòèé ïðîèçâåäåíî ñóááîòîé âëèÿíèÿ îñíîâàíèÿ è îãëÿì è óï ðóãîñòè. Âðàìåíàõ äàíîé ïðîãðàììå ðåçóëüòàòû ðàñ÷åòà ÷åòûðåõêîíå÷íûõ ýëåìåíòîâ ïîëó÷åíû ïðè $50 \cdot 10^5$ êÍ/ì^2, $150 \cdot 10^5$ êÍ/ì^2 è $1 \cdot 10^8$ êÍ/ì^2. Â îòëè÷èå îò ýêñïåðèìåíòàëüíûõ èññëåäîâàíèé, êîòîðûå á óòâåðæäàëè âëèÿíèÿ îñíîâàíèÿ, ñ÷èòàÿ åãî îáëàäàþùèì , ïðè ÷èñëåííîì ðàñ÷åòå â ðàñ÷åòíóþ îáëàñòü áûë âêëþ÷åí ñåãìåíò îáúåìîì 200 ì åòðîâ. Ðàñ÷åòíûé ìîäåëüíûé îáúåì ïîäîøâû ïîëíîãî ïîïåðå÷íîãî ñå÷åíèÿ ïîä ôóíäàìåíòíîé ïëèòîé ñîñòàâëÿë 200 ì åòðîâ, íî èç-çà ãåîìåòðè÷åñêîãî ðàçíè÷èÿ, íà ðèñóíêàõ ïîêàçàíû ôîðìû êîëåáàíèÿ ïîëíîãî è ïîïåðå÷íîãî ñå÷åíèé, íî ðàçíîñòü ìåæäó íèìè íåçíà÷èòåëüíà.

ðèñóí êàõ ï î êàçàí û 4 ôî ðì û ñî áñòâåí íû ï î ï åðå÷í û õ è 4 ôî ðì û ñî áñòâåí íû ï ðî äî ëüí û õ êî ëåáàí èé ñóêàçàí èåì âåëè÷èí û ï åðèî äî â ñî òâåòñòâóþ ù èõ ñî áñòâåí íû õ êî ëåáà-í èé. Ï î ñêî ëüêó çàäà÷à ðåø àëàñü â ï ðî ñòðàí ñòâåí í îé ï î ñòàí îâêå, áû ëè ï î êàçàí û òî ëü-êî «÷èñòû å» ï î ï åðå÷í û è ï ðî äî ëüí û å ôî ðì û ñî áñòâåí íû õ êî ëåáàí èé. À åæäó ýòèì è «÷èñòûì è» ôî ðì àì è èì åþ ò åñòà ñì åø àí íû å ôî ðì û, êî òî ðû å ï î âëåêàþ ò çà ñî áî é ñì å-ø àí íû å äâî ðì àöèè (èçãèáû å è ñæèì àþ ù èå, êðóòÿùèåñÿ è ðàñòÿãèâàþ ù èå, è ò.ä.). «×èñòû å» ôî ðì û ï î çâî ëÿþ ò ðåø àòü ï ëî ñêîå çàäà÷è.

Í à ðèñóí êàõ ï ðåäñòàâëå í û ðåçóëüòàòû ÷èñëå íí îãî ðåø åí èÿ çàäà÷è äëÿ ï ëî òåí ÷å-òû ðåõ êî í ñòðóêöèîí íû õ âàðèàí òî â. Â êà÷åñòâå ï ðåäì åòà äëÿ àí àëèçà ðàñ÷ î ðåì è ò î ñ-í îâí î é ñî í ñòâåí íû õ êëåáàí èé. Í à ðèñ.1 è ðèñ.2 ï î êàçàí û ôî ðì û è ï åðèîäû ñî á-ñòâåí íû õ êëåáàí èé ãðàâèòàöèî í í î é ï ëî òí î ñ ò è ì àññèâí î-êî í òðôî ðñí î é ï ëî òí î ñ ò è ñî çâû è êî í ñëÿ è); ï ðè $Å_0$=150·10^5 êÍ /ì^2 – ñî òâåòñòâåí íî 0,4994ñ è 0,32362ñ; ï ðè $Å_0$=1·10^8 êÍ /ì^2 – ñî òâåòñòâåí íî 0,20107ñ è 0,13903ñ. Ýòî çí à÷è ò, ÷òî ï ðè óâåëè÷åí èè âåëè÷èí ì î äóëÿ óï ðóãî ñòè î ñí î âàí èÿ ðåðî ä ñòàðåí íû õ êëåáàí èé óì åíü àåòñÿ, ÷òî âî ï ëî òíåíèå ñì î òâåòñòâóåò òåï ðè êëåáàí èÿ. Äëÿ ñðàâí åí èÿ, ï ðèï ä î ñí î âí î ãî òí à, ï î ðåçóëüòàòàì ýêñï åðèì åí òàëüí û õ èññëåäî âàí èé Ï .È. Ãî ðäèåí êî è ÃÝ. Ø àáëèí ñêî ãî, ñî-ñòàâëÿåò 0,65ñ (äëÿ ãðàâèòàöèî í í î é ï ëî òí û) è 0,54ñ (äëÿ ï äí î ÷í é ì àññèâí î-êî í òð-ôî ðñí î é ï ëî òí û ñ í èçí âû è êî í ñëÿ è) ï ðè î ï ï î ðî æ í åí í î ì âî äî õðàí èëèù å.

Í à ðèñ.3 è ðèñ.4 ï î êàçàí û ôî ðì û è ï åðèî äû ñî áñòâåí íû õ êî ëåáàí èé ñî äðåí í î é ì àññèâí î-êî í òðôî ðñí î é ï ëî òí û áåç í èçí âû õ êî í ñëåé è ñî äðåí í î é ñåëöèè ãðàâèòàöè-î í í î é ï ëî òí û ñ í èçí âû è êî í ñëÿ è è ï ðè í àï î ëí åí í î ì âî äî õðàí èëèù å. Ï åðèî ä ñ-í î âí î ãî òí à ï ðè ì î äóëå óï ðóãî ñòè ï ðî ñ î âàí èÿ $Å_0$=50·10^5 êÍ /ì^2 ñî ñòàâëÿåò 0,45083ñ (äëÿ ï ëî òí û ï åðâî ãî òèï à) è 0,45856ñ (ï ëî òí û âòî ðî ãî òèï à); ï ðè $Å_0$=150·10^5 êÍ /ì^2 – ñî òâåòñòâåí íî 0,26689ñ è 0,2707ñ; ï ðè $Å_0$=1·10^8 êÍ /ì^2 – ñî òâåòñòâåí íî 0,1234ñ è 0,11244ñ. Ï î âåçóëüòàòàì ýêñï åðèì åí òàëüí û õ èññëåäî âàí èé Ï .È. Ãî ðäèåí êî è ÃÝ. Ø àá-ëèí ñêî ãî, ï åðèî ä î ñí î âí î ãî òí à ñî ñòàâëÿåò 0,65ñ (äëÿ ï ëî òí û ï åðâî ãî òèï à) è 0,32ñ (ï ëî òí û âòî ðî ãî òèï à). Ðàñ÷åò òàêæå ï î êàçàë, ÷òî âëèè÷èí û ï åðèî äî â ñî áñòâåí íû õ êî-ëåáàí èé ñî äðåí í î é ñåëöèè ï ëî òí û ì åíü å ÷åì â ñëó÷àå î äí î ð î äí î é ñåëöèè í à 30~35%.

Ñðàâí èâàÿ ðåçóëüòàòû, ï î ë÷åí û å ðè ýêñï åðèì åí òàëüí û õ èññëåäî âàí èÿõ è ðàñ÷å-òà í à ÝÂÌ ì åòî äî ì êî í å÷í û õ ýëå ì åí òî â, ì î æ í î ñäåëàòü ñëåäóþ ù èå âû âî äû:

1. Ðàññì î òðåí èÿ êî í òðóêöèé â ï ðî ñòðàí ñòâåí í î ì ï î ñòàí î âêå äàþ ò áî ëåå òî ÷-í û å ï ðåäñòàâëå íèå î á èõ ðàáî òå â ðåàëüí û ñëóè.
2. Âåëè÷èí û ï åðèî äî â ñí î âí î ãî òí à ñî áñòâåí íû õ êî ëåáàí èé ï ðè ðàñ÷åòå í à ÝÂÌ ñóù åñòâåí í î ïëè÷àþ òñÿ î òåõ, ï î ë÷åí íû õ ï ðè ýêñï åðèì åí òàõ â ñèëó í åê î òî ðî é í åî ï ðåäëåí í î ñòè â ñâî éñòâàõ î ñí î âàí èÿ.

Рис.1. Формы собственных колебаний гравитационной плотины

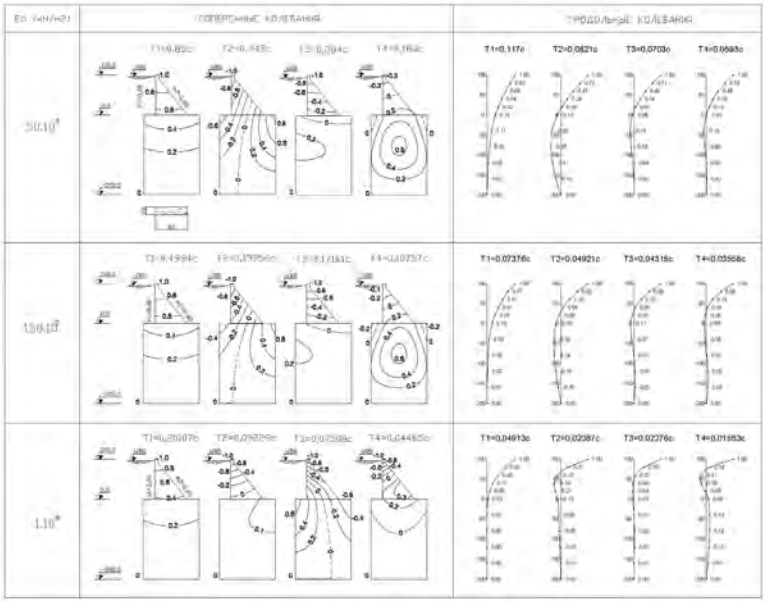

Рис.2. Формы собственных колебаний одиночной массивно-контрфорсной плотины с пазовыми консолями

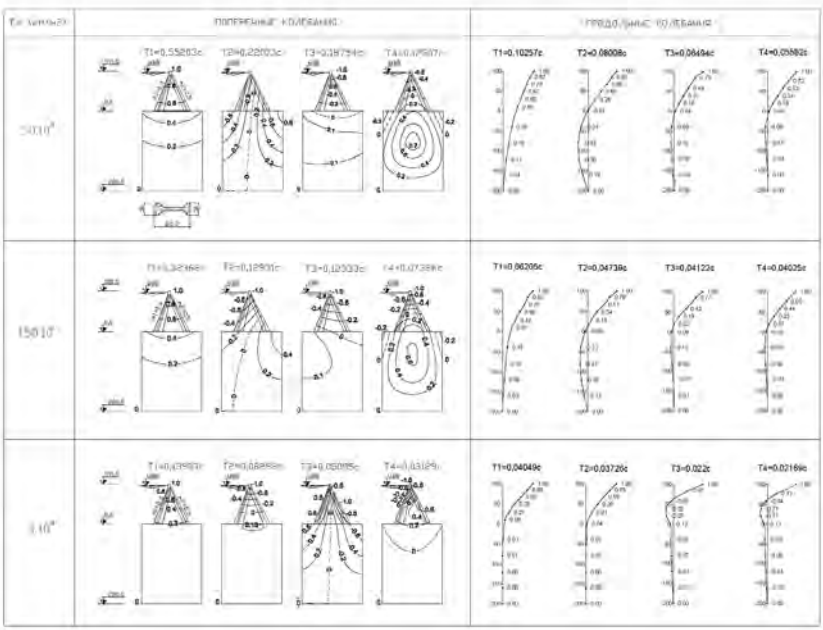

Рис.3. Формы собственных колебаний (справа) массивно-контрфорсной плотины без низовых консолей

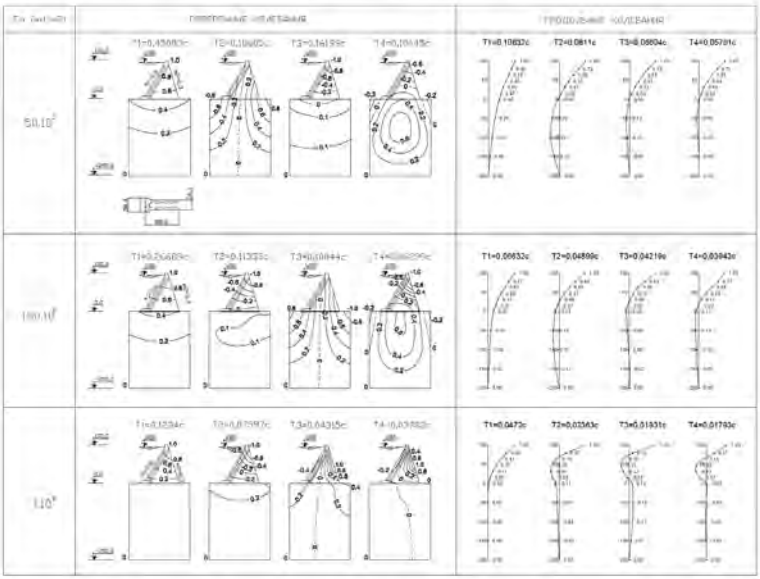
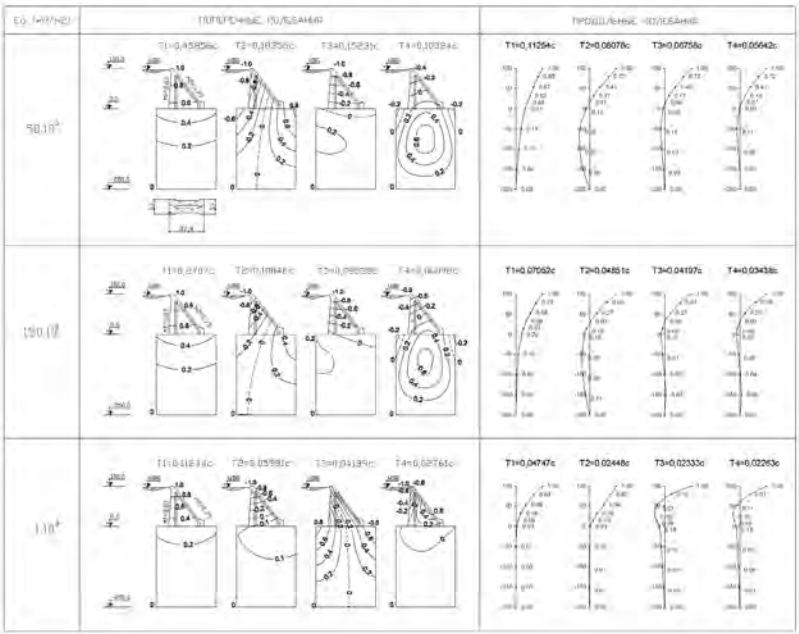

Рис.4. Формы собственных колебаний гравитационной плотины с низовыми консолями (справа вид сверху)

3. Ïðè ðåøåíèè çàäà÷è â ïëîñêîé ïîñòàíîâêå, ôîðìû ñîáñòâåííûõ ïðîäîëüíûõ êîëåáàíèé ïîêàçàëè, ÷òî ÷èñëî ïðåíåáðåæèìûõ êîëåáàíèé ñâîáîäíîãî ïëàâàíèÿ ñâåðõêðèòè÷åñêîãî ïðîåêòà ìåíüøå íà åäèíèöó (íàïðèìåð, ïðè òðåõüåé ôîðìå, ÷èñëî ïðåíåáðåæèìûõ ðàâíî k=3-1=2). Í î â ïðîñòðàíñòâåííîé ïîñòàíîâêå, òàêîãî ïîíÿòèÿ íåò.

4. Ïðè ðîñòå ìîäóëÿ óïðóãîñòè îñíîâàíèÿ $Å_0$, âåëè÷èíû ïåðèîäîâ ñîáñòâåííûõ êîëåáàíèé óìåíüøàþòñÿ è íàïðîòèâ, íåïðåðûâíî óâåëè÷èâàþòñÿ è ïîìåíüøàþò è íàïðîòèâ.

Ðàñ÷åò ôîðì è ïðèîäîâ ñîáñòâåííûõ êîëåáàíèé ìàññèâíî-êîíòðîëüíûõ è ãðàâèòàöèîííûõ ïëîòíîñòíûõ ñ÷èñëåííûõ ìîäåëåé ïîêàçûâàåò íà ÝÂÌ ìàòåìàòè÷åñêîå ìîäåëèðîâàíèå ïîçâîëÿåò ïîëó÷èòü ôóíêöèîíàëüíûå çàâèñèìîñòè ÷àñòîò è ôîðì êîëåáàíèé îò ïàðàìåòðîâ ñèñòåìû è ïîçâîëÿåò ïðîâîäèòü àíàëèç ïîâåäåíèÿ ïðèáîðîâ ïðè ïðîåêòèðîâàíèè ïîëåòíûõ çàäàíèé ïîëüçîâàòåëåì.

Ñïèñîê ëèòåðàòóðû

1. À.Ë. Ãîëüäèí, Ë.Í. Ðàññêàçîâ. Ïðîåêòèðîâàíèå ãðóçîâûõ ïëîòîí. Ì.: Èçäàòåëüñòâî ÀÑÂ, 2001.
2. Ì.Ì. Ãðèøèí, Í.Ï. Ðîçàíîâ, Ë.Ä. Áåëûé è äð. Áåòîííûå ïëîòèíû (íàñêâîçíûõ îòâåðñòèÿõ). Ì.: Ñòðîéèçäàò, 1974.
3. È.À. Êîííòàíòèíîâ. Äèíàìèêà ãèäðîóïðóãèõ ñîîðóæåíèé. ×àñòü 2. Ðàñ÷åò ïëîòíà ñáéñìè÷åñêèå âîçäåéñòâèÿ. ËÏ È èì åíè Ì.È. Êàëèíèíà, 1976.